

Sygn. akt V KK 14/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lipca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Przemysław Kalinowski (sprawozdawca)

SSN Piotr Mirek

Protokolant Agnieszka Murzynowska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Grzegorza Krysmanna,
w sprawie **M. R.** skazanego z art. 299 § 5 i 6 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k.,
I. B. oskarżonej z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r.,
M. W. oskarżonego z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r.,
A. J. oskarżonego z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 27 lipca 2021 r.,
kasacji, wniesionych przez prokuratora i obrońcę skazanego M. R.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z dnia 24 czerwca 2019 r., sygn. akt II AKa 142/18
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu
z dnia 15 września 2017 r., sygn. akt III K 69/07,

I. uchyla zaskarżony wyrok w odniesieniu do:

- **I. B.** w pkt 2b,
- **A. J.** w pkt 3b,
- **M. W.** w pkt 4b,

tj. w częściach umarzających wobec w/w oskarżonych postępowanie o czynny z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych (Dz. U. Nr 34, poz. 293) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania,

II. oddala kasację M. R. jako oczywiście bezzasadną,

III. obciąża skazanego M. R. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego, a wydatkami tego postępowania obciąża go w części na niego przypadającej.

UZASADNIENIE

Z uwagi na oddalenie jako oczywiście bezzasadnej kasacji obrońcy skazanego M. R. i obecność tego obrońcy na rozprawie kasacyjnej, gdzie miał on możliwość zapoznania się z argumentacją uzasadniającą rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego, pisemne motywy orzeczenia zostały sporządzone jedynie w części odnoszącej się do uwzględnionego zarzutu kasacji wniesionej przez oskarżyciela publicznego na niekorzyść oskarżonych I. B., M. W. i A. J..

M. R., I. B., M. W. i A. J. zostali oskarżeni m.in. o to, że w okresie 1.01.2004 r. - 11.10.2005 r. czynem ciągłym, ze z góry powziętym zamiarem, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, przy czym przy czym A. J. od 1.07.2004 r., w zorganizowanej grupie przestępczej, dokonali obrotu paliwami ciekłymi w postaci 4 763 093 l sprzedanych jako olej napędowy, stanowiącymi mienie znacznej wartości w kwocie 12 561 694,56 zł, niespełniającymi wymagań jakościowych określonych w ustawie z dnia 23 stycznia 2004 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych (Dz.U.04.34.293), tj. o czyn z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych (Dz.U.04.34.293).

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 15 września 2017 r., sygn. akt III K 69/07, uniewinnił I. B., M. W. i A. J. od popełnienia zarzucanego im czynu uznając, że nie mają przymiotu przedsiębiorcy będącego znamieniem zarzucanego im przestępstwa. Natomiast w odniesieniu do czynu z art. 23 powołanej wyżej

ustawy, zarzuconego M. R. – postępowanie zostało umorzone z powołaniem się na upływ okresu przedawnienia.

Wyrok Sądu I instancji został zaskarżony przez prokuratora m.in. w stosunku do I. B., M. W. i A. J. w części uniewinniającej od zarzutu popełnienia czynu z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych (dalej - ustawa o systemie monitorowania paliw).

Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 24 czerwca 2019 r., sygn. akt II AKa 142/18, po rozpoznaniu apelacji wszystkich stron procesowych – wśród innych zarzutów – uwzględnił także zarzut oskarżyciela publicznego wskazującego na obrazę art. 21 § 2 k.k., którego niezastosowanie doprowadziło do uniewinnienia oskarżonych I. B., M. W. i A. J. w części dotyczącej zarzutu popełnienia czynu z art. 23 ustawy o systemie monitorowania paliw i uchylił m.in. w tej części zaskarżony wyrok Sądu I instancji. Jednocześnie, nie uwzględnił wniosku prokuratora o przekazanie sprawy w całości Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, lecz umorzył postępowanie o ten czyn, powołując się na upływ okresu przedawnienia, co miało nastąpić z dniem 11 października 2015 r. Zauważyć przy tym trzeba, że taki właśnie postulat związany z przedawnieniem karalności czynu z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy o systemie monitorowania paliw zamieścił oskarżyciel publiczny w uzasadnieniu zwykłego środka odwoławczego (s. - 34) – w opozycji do przytoczonego wyżej wniosku sformułowanego w petitum apelacji.

Obecnie Prokurator Okręgowy w Szczecinie zaskarżył w części wyrok sądu odwoławczego wnosząc kasację na niekorzyść oskarżonych I. B., M. W. i A. J. w zakresie czynu kwalifikowanego z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych.

Autor kasacji zarzucił wyrokowi Sądu Apelacyjnego w Poznaniu naruszenie prawa materialnego, mające istotny wpływ na treść orzeczenia, tj. obrazę art. 102 k.k. przez jego niezastosowanie i przyjęcie, wyłącznie na podstawie art. 101 § pkt 3 k.k., że do przedawnienia karalności przedmiotowego czynu penalizowanego przez art. 23 ust. 1 i 3 powołanej wyżej ustawy doszło w dniu 11 października 2015 r., w wyniku czego w odniesieniu do w/w oskarżonych Sąd Apelacyjny w Poznaniu uchylił punkt 4 wyroku Sądu I Instancji i na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.

umorzył postępowanie w tym zakresie, podczas gdy prawidłowe zastosowanie przepisu art. 102 k.k., spowodowałoby przyjęcie, że przedawnienie karalności tego czynu nastąpi w dniu 11 października 2025 r., a zatem brak było podstaw do umorzenia postępowania w tym zakresie na podstawie art. 17 §1 pkt 6 k.p.k.

W konkluzji, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku we wskazanym zakresie w części dotyczącej punktu 4 wyroku Sądu I Instancji (pkt 2b, 3b, 4b wyroku Sądu Apelacyjnego) oraz wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 15 września 2017 r., sygn. akt III K 69/07, w tym samym zakresie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja oskarżyciela publicznego wniesiona na niekorzyść I. B., M. W. i A. J. w części uniewinniającej od zarzutu popełnienia czynu z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych okazała się zasadna. Oskarżonym zarzucono, że w okresie od dnia 1 stycznia 2004 r. (oskarżony A. J. od dnia 1 lipca 2004 r.) do dnia 11 października 2005 r. czynem ciągłym, ze z góry powziętym zamiarem, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, w zorganizowanej grupie przestępczej, dokonali obrotu paliwami ciekłymi sprzedanymi jako olej napędowy, stanowiącymi mienie znacznej wartości, niespełniającymi wymagań jakościowych określonych w ustawie z dnia 23 stycznia 2004 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych i w ten sposób dopuścili się przestępstwa z art. 23 ust. 1 i 3 tej ustawy.

Sąd I instancji zwrócił uwagę na to, że ustawa z dnia 23 stycznia 2004 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych z dniem 1 stycznia 2007 r. przestała obowiązywać i zastąpiła ją ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw (tekst jednolity z dnia 30 listopada 2016 r., Dz.U.2016.1928), która jako odpowiednik przepisów art. 23 ust. 1 i 3 wprowadziła przepisy art. 31 ust. 1 i 3. Z uwagi na to, że zagrożenie karą w ustawie, która już nie obowiązuje jest łagodniejsze niż w nowej ustawie (poprzednio obowiązująca ustawa przewidywała łagodniejszą karę grzywny), to zgodnie z art. 4 § 1 k.k. należało – zdaniem Sądu I instancji – zastosować ustawę poprzednio obowiązującą jako względniejszą.

Dla oceny zasadności zarzutu podniesionego obecnie przez oskarżyciela publicznego istotne jest to, że stosownie do dyspozycji art. 23 ust. 1 i 3 ustawy o systemie monitorowania paliw, czyn zarzucany oskarżonym I. B., A. J. oraz M. W. – jako typ kwalifikowany – zagrożony był grzywną i karą do 5 lat pozbawienia wolności. Natomiast przepis art. 101 § 1 pkt 4 k.k. przewidywał, że karalność przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności powyżej trzech lat, ale nie przekraczającą 5 lat pozbawienia wolności, ustawała po 10 latach. Z kolei, zgodnie z art. 102 k.k. – w kształcie obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r. a przed dniem 2 marca 2016 r., jeżeli w okresie tych 10 lat wszczęto postępowanie przeciwko osobie, karalność popełnionego przez nią przestępstwa przedawniała się z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu. W odniesieniu do oskarżonych M. R., I. B., M. W. i A. J. okres przedawnienia upływał zatem z dniem 11 października 2020 r.

Tymczasem, już Sąd I instancji orzekając w odniesieniu do M. R. współoskarżonego m. in. o czyn z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy o systemie monitorowania uznał, że skoro zarzucono mu popełnienie tego przestępstwa do dnia 11 października 2005 r., to przedawnienie karalności tego czynu – w ówczesnym stanie prawnym nastąpiło – z upływem dnia 11 października 2015 r. Tak też Sąd I instancji uzasadnił umorzenie postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 101 § 1 pkt 4 k.k. i art. 102 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym po 1 lipca 2015 r. a przed 2 marca 2016 r. wobec tego oskarżonego w odniesieniu do czynu z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy o systemie monitorowania paliw. Natomiast pozostałych oskarżonych o ten czyn w osobach I. B., A. J. oraz M. W. sąd *meriti* uniewinnił, ponieważ uznał, że zebrany materiał dowodowy nie pozwalał na przyjęcie, iż wyczerpali oni znamiona podmiotowe zarzucanego im przestępstwa. Wyraził przy tym przekonanie, że podmiotem przestępstwa z art. 31 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw, jak i przestępstwa z art. 23 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych – mogą być wyłącznie przedsiębiorcy. Ten status miał jedynie osk. M. R., natomiast pozostali oskarżeni – nie mieli tej cechy podmiotowej.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, rozpoznając apelację oskarżyciela publicznego, w części uniewinniającej oskarżonych I. B., A. J. oraz M. W. nie podzielił poglądu Sądu I instancji uznając, że nie ocenił on prawidłowo indywidualnej odpowiedzialności tych oskarżonych jako pomocników do przestępstwa z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy o systemie monitorowania paliw. Doszło zatem do naruszenia dyspozycji art. 21 § 2 k.k. i niezasadnego uwolnienia oskarżonych od odpowiedzialności za ten czyn. Zarazem jednak sąd odwoławczy uznał za prawidłowy sposób obliczania okresu przedawnienia karalności przestępstwa z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy zaprezentowany przez Sąd Okręgowy w stosunku do osk. M. R. (zaaprobowany zresztą przez oskarżyciela publicznego w apelacji), uchylił zaskarżony wyrok w tej części i na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. umorzył postępowanie wobec oskarżonych I. B., A. J. oraz M. W..

W tej części, wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu został wydany z rażącym naruszeniem dyspozycji art. 102 k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r. a przed dniem 2 marca 2016 r. Jak już zaznaczono wyżej, czyn penalizowany w art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych, zarzucany ww. oskarżonym zagrożony był sankcją w postaci grzywny do 1.000.000 zł lub karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.

Uznać zatem należy, że czyn ten stanowił występki zagrożony karą pozbawienia wolności przekraczającą 3 lata w rozumieniu art. 101 § 1 pkt 3 k.k. Przedawnienie występku tej kategorii wynosiło 10 lat przez cały okres obowiązywania wskazanego przepisu. Stosownie natomiast do dyspozycji art. 102 k.k. okres przedawnienia ustalony na podstawie art. 101 k.k. ulegał wydłużeniu – w związku z podjęciem określonych decyzji procesowych. W okresie między dniem 1 lipca 2015 r. a przed dniem 2 marca 2016 r. wszczęcie postępowania przeciwko osobie przed upływem terminów przewidzianych w art. 101 k.k. sprawiało, że przedawnienie następowało dopiero po upływie kolejnych 5 lat. W niniejszej sprawie przed dniem 11 października 2015 r. wszczęto postępowanie karne, wydano i ogłoszono postanowienia o przedstawieniu zarzutów ówczesnie podejrzanym I. B., A. J. oraz M. W., a nawet wniesiono przeciwko nim akt oskarżenia.

Zatem, termin przedawnienia karalności czynu z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy o systemie monitorowania paliw – stosownie do treści przepisu art. 102 k.k. obowiązującego po dniu 1 lipca 2015 r., a przed dniem 2 marca 2016 r., minąłby w dniu 11 października 2020 r. Sytuacja w tym zakresie uległa kolejnej zmianie w związku z wejściem w życie w dniu 2 marca 2016 r. ustawy z dnia 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy Kodeks karny (Dz. z 2016 r., poz. 189). Przewiduje ona, że jeżeli w okresie, o którym mowa w art. 101, wszczęto postępowanie, karalność przestępstw określonych w art. 101 § 1 k.k. ustaje z upływem 10 lat, a w pozostałych wypadkach - z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu. Natomiast zgodnie z art. 2 ustawy zmieniającej Kodeks karny - do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie tej ustawy stosuje się przepisy o przedawnieniu w brzmieniu nadanym tą ustawą, chyba że termin przedawnienia już upłynął. W realiach tej sprawy, treść art. 102 k.k. w brzmieniu obowiązującym po dniu 1 lipca 2015 r. a przed dniem 2 marca 2016 r. przesądzała o tym, że termin przedawnienia karalności przestępstw z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych zarzuconych oskarżonym I. B., A. J. oraz M. W. nie upłynął w dniu wejścia w życie nowelizacji wydłużającej okres przewidziany w art. 102 k.k.

Treść przywołanych wyżej uregulowań prowadzi do przekonania, że przedawnienie czynu będącego przedmiotem zarzutu stawianego oskarżonym I. B., A. J. oraz M. W., w rzeczywistości nie nastąpiło, a więc niezasadne było umorzenie postępowania w tym zakresie przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu z powołaniem się na przepis art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.

W uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu nie zamieszczono przy tym żadnego wyводу pozwalającego stwierdzić w oparciu o jaki stan prawny Sąd ten przyjął, że przedawnienie karalności czynu z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy o systemie monitorowania paliw nastąpiło w dniu 11 października 2015 r. Treść samego rozstrzygnięcia wskazuje jednak, że pominięto całkowicie normę art. 102 k.k., zarówno w poprzednim, jak i w obecnym brzmieniu, co uzasadnia pogląd, że doszło do rażącej obrazu prawa.

Tym samym należało podzielić zarzut podniesiony w kasacji oskarżyciela publicznego i uznać, że w zaskarżonej przez niego części doszło do rażącego

naruszenia prawa materialnego w postaci niezastosowania dyspozycji art. 102 k.k., co istotnie wpłynęło na treść wyroku, bowiem doprowadziło do niesłusznego umorzenia postępowania w zakresie czynu z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych zarzucanego oskarżonym I. B., A. J. oraz M. W.. W konsekwencji, zasadny był również wniosek zamieszczony w kasacji prokuratora o uchylenie wyroku sądu odwoławczego w zaskarżonej części.

Nie było natomiast podstaw do uwzględnienia dalszej części wniosku sformułowanego w kasacji o uchylenie również orzeczenia Sądu I instancji w części dotyczącej uniewinnienia oskarżonych I. B., A. J. oraz M. W. od zarzutu popełnienia czynu z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy o systemie monitorowania paliw. Przedmiotem zarzutu kasacyjnego było jedynie uchybienie podniesione wobec części orzeczenia Sądu Apelacyjnego, do jakiego doszło w toku postępowania odwoławczego. Zakres zaskarżenia kasacją wniesioną na niekorzyść w/w oskarżonych przez prokuratora nie obejmował więc w tym wypadku ewentualnych wad, jakimi miałyby być dotknięte rozstrzygnięcie Sądu I instancji w tej części.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy w uchylonym zakresie Sąd Apelacyjny w Poznaniu przeprowadzi analizę stanu prawnego determinującego ocenę czynu z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych zarzuconego oskarżonym i przedstawi argumentację uzasadniającą wybór określonego stanu prawnego, stanowiącego podstawę rozstrzygnięcia w uchylonym zakresie.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku.

r.g.

[ms]

